

[דברי] מִיִּשְׂרָאֵל וְדָאִי לֹא קָנִי מִשְׁכּוֹן, וּמֵאִי עֹבֵר שֶׁהוּא מִתְּבַעֵר מִדְּבָרֵיהֶם⁴¹ לֹא שִׁיחָא עֹבֵר עָלֵיו מִן הַתּוֹרָה. וְעוֹד רֹאִיָּה מִלֵּא יִמְכּוֹר אָדָם חֲמִצּוֹ לְגוֹי דְּקָאֻמְרִי בִּישׁ, כְּדֹאִיתִי בְּרִישׁ כֹּל שִׁפָּה⁴², וּמִמְכִּירַת כּוֹתֵחַ דֶּרִי יְהוּדָה בִּ"ב⁴³, דְּמִדִּידֵהוּ בְּמוֹכֵר נִשְׁמַע לְדִידֵן בְּמִפְקִיד שֶׁהוּא דָאִי אֲסוּר מִדְּבָרֵיהֶם. וְהָא דֹאֻמְרִי הֵכָא בִּיחָד לוֹ בֵּית שְׁאִין זְקוֹק לְבַעַר, לֹמֵר שֶׁלֹּא גִזְרוּ הַבְּנִיִּים אֲלֵא בַחֲמִצּוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִמֶּשׁ, אֲבָל חֲמִצּוֹ שֶׁל גּוֹי אֻקְמוּהָ אֲדֹאֻרִיתִי וְאֵעִ"פּ שֶׁקֶבֶל עָלֵיו בִּאֲחֵרִיּוֹת⁴⁴.

[אֲבָל דַּעְתּוֹ לַחֲזוֹר קוֹדֵם שְׁלֹשִׁים יוֹם זְקוֹק לְכַעֲרָ] ⁴⁵. פֶּרֶשׁ"י ז"ל ⁴⁶ שִׁדְעָתוֹ לַחֲזוֹר בִּימֵי הַפֶּסַח [זְקוֹק לְבַעַר] כְּדִי שֶׁלֹּא יִמְצָא ⁴⁷ בֵּיתוֹ מִלֵּא הַמָּץ בְּזֶמַן אִיסוּרוֹ, אֲבָל אִם דַּעְתּוֹ לַחֲזוֹר קוֹדֵם הַפֶּסַח אֵין חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא יִמְלֹךְ וְיֵבֵא תוֹךְ הַפֶּסַח וְשִׁנְחִיבֵי אוֹתוֹ אִפִּי קוֹדֵם שְׁלֹשִׁים, אֲלֵא כֹל שְׁאִין דַּעְתּוֹ בְּרוּרָה ⁴⁸ שִׁיחֲזוֹר בִּימֵי הַפֶּסַח מִמֶּשׁ אֵין מִחְיִיבִין אוֹתוֹ לְבִדּוֹק קוֹדֵם שְׁלֹשִׁים, אֲבָל בַּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים הוּא זְקוֹק לְבַעַר וְאֵעִ"פּ שְׁאִין דַּעְתּוֹ לַחֲזוֹר בִּימֵי הַפֶּסַח כְּדִי שֶׁלֹּא יִפְסַד הַחֲמִץ בְּבֵיתוֹ, שֶׁכֵּבֵר חָלָה עָלָיו עַל זֶה ⁴⁹ מִכִּיּוֹן שֶׁהוּא בַתוֹךְ שְׁלֹשִׁים ⁵⁰. וְיֵשׁ לֹךְ לֹמֵר שִׁישׁ בְּכֹלל אֵין דַּעְתּוֹ לַחֲזוֹר בִּימֵי הַפֶּסַח אִם דַּעְתּוֹ לַחֲזוֹר קוֹדֵם הַפֶּסַח, וְאִם כֵּן הִרִי חִיִּיבַת כֹּל הַיּוֹצֵא מִבֵּיתוֹ בַּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים שִׁיחָא זְקוֹק לְבַעַר שְׂמָא יִתְעַכֵּב עַד הַפֶּסַח אוֹ עַד אַחֲרֵי הַפֶּסַח ⁵¹. וְלֹא רֵאִינוּ מִי שֶׁהוֹרָה כֵּךְ ⁵². לְפִיכֹךְ נֹאמַר שְׁאִין בְּכֹלל אֵין דַּעְתּוֹ לַחֲזוֹר מִי שִׁדְעָתוֹ לַחֲזוֹר קוֹדֵם הַפֶּסַח אֲלֵא מִי שְׁאִין דַּעְתּוֹ לַחֲזוֹר עַד אַחֲרֵי הַפֶּסַח, לֹא בַתוֹךְ הַפֶּסַח וְלֹא לְפָנֵי הַפֶּסַח, שֶׁלֹּא חִיִּיבֻ עַל הַמִּפְרָשׁ בַּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים מִפְּנֵי חֻבַּת הַבְּדִיקָה שֶׁחָלָה עָלָיו אֲלֵא כִּשְׁהוּא וְהָאָה בַּעֲצֻמוֹ שֶׁלֹּא יֵהָא שְׁהוֹת לְבִדּוֹק בְּזִמְנֵו.

לְקַמֵּן פֶּ"ב ס' תשכ"ג (דף ט' ב' בדפי הרי"ף) בד"ה איתמר: ועוד י"ל דהאי דקנתי בברייתא אינו עובר ועובר לאו אגברא קאי אלא אחמץ קאי וגו'. 42 לקמן כ"א סע"א. 43 לקמן סע"רע"ב. 44 עי"ע מ"ש רבינו לעיל שם. בלקוטות הרמב"ן כאן דיון נוסף: ודקנתי בכחילתא חמץ שנפלה עליו מפולת וגו', ורבינו ערכו במקומו, לקמן ל"א ב' ד"ה וצריך. 45 כך ניכר מרישומי האותיות המחוקות, כגו' כ"י וראשונים, ועי' בב"י א"ח ס' תל"ו ד"ה וי"ש רבינו ואם דעתו, ובב"ח שם. 46 עי' רש"י בד"ה דעתו ובד"ה אפילו. 47 וכן ברין: "כדי שכשיחזרו בימי הפסח לא ימצא חמץ בתוך ביתו". ושינו מהמבואר ברש"י שהחש הוא דכי הדר ביה בימי הפסח עבר עליה. ובמהרש"ל לרש"י ד"ה דעתו, כתב: אחת שפירשו דאיירי אפי' בודאי חמץ צריכין לפרש דאיירי בביטלו ואפ"ה אין נכון שיהא חמץ בביתו אצלו וכן יראה מלשון הר"ן למעיי' בו ולא משום שעובר בבל יראה". והביאו ה"ח בא"ח ריש ס' תל"ו וכו' עליו: "ורמז הרב ז"ל ללשון הר"ן שכו' ומדכתב לא ימצא וכו' ולא כתב ולא יעבור וכו' משמע ליה דלאו משום ב"י הוא דבביטלו איירי וכו' ויחזיק שהרי הר"ן כתב דברים אלו ע"ש פרש"י ובפרושו מבואר דמשום בל יראה הוא וכו'". עי' בדבריו. וכן יש להקשות לרבינו. אמנם כדברי מהרש"ל מבואר בחי' הר"ן ד"ה אי, עי"ש שחלק על פירש"י ומפרשה בביטלו. וגו' שגם רבינו וגם הר"ן הביאו ע"ש רש"י רק את עיקר השיטה שדעתו לחזור פירושו בימי הפסח, והסכימו עמו, אבל בשאר הפרטים פירשו את הסוגיא בדרך המתיישבת לדעתם. ועי"ע בגמרא שלמה, אוצר הראשונים, ע"ט ע"ב, הע' 48. 49 משמע שאף בספק שמה יבא תוך הפסח אין זקוק לבער לשיטה זו, אבל במהרה"ם חלאוה ע"ה ונמצא, כתב: "קודם שלשים יום אם דעתן לחזור ודאי קודם הפסח אין זקוק לבער, אבל בספק שמה יבא תוך הפסח וכ"ש בודאי, אפילו מר"ה צריך לבדוק". 49 תי' "על זה" טראט מיותרות, ושמה צ"ל: ביעורו. 50 וכ"פ הר"ן ומהרה"ם חלאוה, ועי' דעה ב' במש"ע א"ח ס' תל"ו ס"ב. 51 וביוצא קודם שלשים יום אעפ"י שקיים החשש שמה יתעכב עד הפסח, מ"מ אין מתחשבים בו, מכיון שלא חלה עדיין חובת בדיקה וביעור. 52 עי' במפרשי הש"ע שם שדייקו מלשון מרן שכך הורה שצריך בדיקה, והסכימו לדבריו בחי' ובמקומ"ה ועוד, ועי' במשנ"ב שם ס"ק כ"א. ועי' בחי' סק"ו שהבי' למד כן מדברי

אבל מן הירוש' ⁵⁴ נראה שכל בתו' שלשים יום מחייבין אותו לבדוק בין שדעתו לחזור קודם הפסח או בתוך הפסח ולאחר הפסח. שאמרו שם: בתוך שלשים יום צריך לבדוק. הך דתימר בשיש בדעתו לחזור, אבל אין בדעתו לחזור אפי' קדם שלשים יום צריך לבדוק. כלומר, שיש בדעתו לחזור קדם הפסח, אבל אין בדעתו לחזור קדם הפסח שמא ימלך ויבא בתוך הפסח בקדם שלשים ⁵⁵. אבל בתוך שלשים חוששין לו וצריך לבדוק. ועל התלמוד שלנו נסמך ⁵⁶. וכן תראה ששיטת הירוש' שאומרים דעתו לחזור על שדעתו לחזור קדם הפסח, ושיטת הגמ' שלנו שאומרים דעתו לחזור על שדעתו לחזור בתוך הפסח, אבל שניהם לדבר אחד נתכונו ואין ביניהם אלא דין זה של תוך שלשים בשדעתו לחזור קדם הפסח. והוי יודע שאף לדין הירוש' אין הדין בכל היוצא מביתו אלא במפרש ויוצא בשירה, שכל ההלכה על מפרש ויוצא בשירה נאמרה.

ויש שפירשו דעתו לחזור האמור בגמ' שלנו שדעתו לחזור קודם הפסח וכ"ש בימי הפסח. והטעם שהוא צריך לבדוק אפי' קודם שלשים יום, שמא ימלך ויבא בתוך הפסח. ואין דעתו לחזור הוא שאין דעתו לחזור לא קודם ולא בימי הפסח אלא לאחר הפסח ⁵⁷. ולפי שיטה זו אין הגמ' הירוש' מסכמ' כלל עם הגמ' שלנו, ואין לנו אלא כמו שפירשנו. וגם שלפי השיטה הזאת השנית קשה, דהא בשדעתו לפנותו ליכא למימר שמא ימלך ויפנהו בתוך הפסח, דבשלמ' במפרש ויוצא בשירה איכא למימר שמא יתאחר שלא מדעתו, אבל אין לחוש שמא יפנה אוצרו שלא מדעתו, שאם אתה אומ' כן אפי' כשדעתו לפנותו אחר הפסח נחוש שמא יפנהו בימי הפסח שלא מדעתו ⁵⁸.

ו, ב. [שהרי משה עומד בפסח ראשון ומוזהיר על פסח שני] ¹. תמה הוא, דהא ודאי צריך היה להזהיר על פסח שני הואיל ושאלוהו הטמאים אם יעשו פסח ראשון. וי"ל שהיה ראוי להשיב להם [שלא] יעשו פסח ראשון וכשיגיע זמן פסח שני יזהירם עליו ².

[שהרי משה עומד בראש החדש ומוזהיר על הפסח שנאמר וכו'] ³. תמה הוא, היכי מוכח שתי שבתות, שהרי על עשרה בניסן הזהיר בשבת בעשור לחדש ויקחו להם איש שה לבית אבות ⁴, שפסח מצרים היה מקחו מבעשור ⁵. ואיכא למימר דהא בכולא פרשתא [מישתעי]

הר"ן שהשוה דעת רש"י לדעת הירושלמי, ועי' להלן. 53 וכן נקט בד' רש"י בהגהת הסמ"ק סי' צ"ח, מובא בט"ז שם סק"ה, עי"ב, ועי"ג בש"ע הרב ס"ט. 54 פ"א ה"א, ג' ב'. 55 יגעתי להבין את הדברים האלה ולא עלתה בידי, וניכר שיש השמטה וחסרון בלשון. ומהמשך הדברים נראה שרבינו מפרש לשון הירושלמי בדרך שפירשו הר"ן, והכי קאמר: לא שנו שאין זקוק לבער ביוצא לפרש קודם שלשים יום זקוק לבער. ועל דרך ההשערה יש לתקן לשון רבינו בדרך זו: אבל אין בדעתו לחזור [עד הפסח אפילו קודם שלשים יום זקוק לבער, אבל אם בדעתו לחזור] קודם הפסח [אין חוששין] שמא ימלך ויבא בתוך הפסח בקדם שלשים, אבל בתוך שלשים חוששין וכו'. 56 מכיון שלא נתפרש בבבלי שבדעתו לחזור קודם הפסח בתוך ל' צריך לבדוק, מסתמא ס"ל שאין צריך לבדוק. 57 עי' בשאילתות צו סוף סי' ע"ח שבאר שיטה זו, וכ"כ בטא"ח סי' תל"ו בשם הר"ן גיאת, וכ"ה דעת הרמב"ם בספ"ב מהל' חמץ ומצה, ועוד ראשונים. ועי' בלחם משנה שם, ובהעמק שאלה לשאילתות שם אות ה' ואילך. והיא דעה א' בש"ע שם בסתם. ועי' מ"ש בזה במאירי. 58 וכן הקשו לשיטה זו בהגהת הסמ"ק שם, ועי' במאירי ובב"י סוף סי' תל"ו ובמג"א שם ס"ק ו' מ"ש ליישב. 1 מחזק. 2 וכ"ה ותירצו בתוס' ד"ה ומוזהיר ושא"ר. ועי' גם בחי' הר"ן. 3 בכתב היד קרוב לשתי שורות מחוקות, ואפשר שהעתיק את לשון הילפותא בשלמות. 4 שמות י"ב ג'. תיבת בשבת אינה מן הכתוב. 5 עי' מ"ש בזה בחי' הר"ן ד"ה ורשב"ג. 6 בכתה"י